

Meslek Yüksekokullarında Çeviri Eğitimi: Uygulanan Müfredat ve Yöntemlerin Değerlendirilmesi

Harika KARAVİN YÜCE*

Öz

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çeviri sektörü hızla büyümekte ve çeşitlenmektedir. Üniversiteler gerek dört yıllık gerekse iki yıllık çeviri eğitim programlarıyla çevirmen adayları yetiştirip, bu sektöre istihdam sağlamayı amaçlamaktadırlar. Bu çalışmada meslek yüksekokullarında iki yıl boyunca “Uygulamalı İngilizce ve Çevirmenlik” adı altında verilen çeviri eğitim programlarının müfredatları incelenip, müfredatların Çevirmen Ulusal Meslek Standardında belirtilen yeterliliklere uygunluğu sorunsallaştırılmıştır. Buna ilaveten, Türkiye’de iki yıllık çeviri eğitimi veren meslek yüksekokullarındaki öğretmenlerin çeviri eğitimi sırasında karşılaştıkları ortak sorunlara yer verilip, müfredat hazırlama, ders kitabı seçimi, belirli çeviri öğretim yöntem ve stratejileri izleme gibi konularda çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: çeviri eğitimi, çeviri edinci, müfredat, Çevirmen Ulusal Meslek Standardı.

Translation Education in Vocational Schools: An Evaluation of The Applied Schedules and Methods

Abstract

Translation sector has been growing significantly and becoming diversified in Turkey as it has been throughout the world. Universities try to provide employment opportunities to the sector with their four and two-year translation education programs by training candidate translators. In this study, the schedules of two-year translation education programs held in the vocational schools of higher education under the department of “Applied English and Translation” have been examined and their compliance with qualifications of the Translator National Occupational Standards has been problematized. In addition, the common problems of the instructors teaching at these vocational schools of higher education that provide two-year translator training program have been mentioned and some solutions have been offered in terms of schedule preparation, course book selection, determining some strategy and methods of translation teaching.

Keywords: translation education, translation teaching strategy, schedule preparation.

Artan teknolojik gelişmeler sonucu ülke sınırlarının şeffaflaşması nedeniyle, ülke ve toplumların çeviri talepleri de artmıştır. Yapılan araştırmalar çok çeşitli alanları bünyesinde barındıran çeviri sektörünün dünya ölçeğinde yaklaşık 35 milyar dolarlık bir mali hacme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Artan çeviri ihtiyacını karşılamak amacıyla Türkiye’de de seksenli yılların başlarından itibaren üniversiteler Mütercim Tercümanlık adı altında dört

* Doktora Adayı, İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Doktora Programı, e-posta: harika.karavin@gmail.com

yıllık bölümler kurmaya başlamışlardı. Çeviri eğitimine ilk olarak Boğaziçi, Bilkent ve Hacettepe üniversiteleri başlamış, sonraki yıllarda ise İstanbul Üniversitesi, Mersin Üniversitesi gibi pek çok isim programlarına tercümanlık bölümlerini dahil etmişlerdi. Sektördeki büyüme hacminin farkında olan bazı üniversiteler ise 2000 yılından sonra “Uygulamalı İngilizce ve Çevirmenlik” adı altında iki yıllık çeviri eğitimi programlarıyla piyasanın ara eleman ihtiyacını karşılamayı hedeflemişlerdir. Ancak tıpkı dört yıllık programlar gibi, iki yıllık programların da bu ara eleman ihtiyacını karşılama konusunda yerine getirmesi gereken temel ön koşullar bulunmaktadır. Her ne kadar çeviri eğitimi veren kurumların sayısında önemli ölçüde artış gözlenirse de, mezun olan öğrencilerin piyasanın ihtiyaçlarını karşılamakta çok yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir. Çeviribilimin kurulması ve geliştirilmesi alanında çok önemli çalışmalar yapan sayın hocamız Mine Yazıcı'nın da belirttiği üzere sistemin başarısız olmasının en önemli nedenlerinden biri “bu alandaki eğitimin hedefleri dil ve filolojik eğitim veren kurumların hedeflerinden yeterince ayrılmamış” olmasıdır (2012: 17). Bunun yanı sıra, Yazıcı Türkiye'deki çeviri eğitimi veren kurumların akademik ortamda birlikte hareket etmediğini, sorunlara birlikte çözüm aramadığını ve daha da önemlisi kuramsal bilgi ile uygulama alanındaki ilişkiyi başarılı bir şekilde hayata geçiremediklerini belirtmektedir (ibid.). Ancak gerek iki yıllık gerekse dört yıllık programlarda uygulanan eğitiminin temel amacının piyasanın ihtiyaçlarını karşılayacak ya da alanı akademik düzeyde ileri taşıyacak mezunlar yetiştirmek olduğunu unutmamak gerekmektedir. Çeviri eğitimi verilirken, bu eğitimi alan kişilerin beklentileri ile toplumun gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır. İki yıllık programlardaki çeviri eğitimi konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, karşılaşılan sorunlar ile ilgili araştırmacıların farklı yaklaşımlar ileri sürdüğü, ancak çeviri eğitimi ile ilgili evrensel bir söylemin oluşmadığını görmekteyiz. Bunun en açık örneği bu programlarda takip edilen müfredat ile uygulanan yöntemler arasında önemli farklılıkların olduğu gerçeğidir. Özetle, çeviri eğitiminde kullanılacak ölçütler konusunda “rastlantılara dayalı olan bir belirsizlik” hakimdir (Wills, 1992: 186). Atayman'ın da vurguladığı gibi, çeviri eğitimi ülkenin gerçeklerini yansıtmalı ve işlevsel çözümler üretmelidir (1997:13). Fakat uygulanan eğitiminin çıktılarını değerlendirirken objektif olmalı, girdilerin nitelikleri ile sistemin özelliklerini de göz ardı etmememiz gerekmektedir.

Hem uygulama hem de kuramsal alandaki eksikliklerin genel çerçevesini çizdikten sonra, çalışmada Türkiye'de iki yıllık çeviri eğitimi veren üniversitelerin izlediği müfredat ve kullandıkları yöntemler Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından sunulan ilk çevirmenlik Ulusal Meslek Standardı'nda belirtilen “Mesleğe İlişkin Gereklilikler” açısından değerlendirilip, programın iyileştirilmesi adına önerilerde bulunulacaktır. Çevirmen (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı, 5444 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Kanununun 21. Maddesi (Değişik: 11/10/2011 – KHK – 665/38 md.) hükümlerine göre, MYK'nın oluşturduğu çalışma grubu tarafından hazırlanmış olup, hazırlama aşamasında sektördeki ilgili kurum ve kuruluşların düşünceleri de dikkate alınmıştır¹. Bu amaçla, Gelişim Üniversitesi tarafından 2014 yılında düzenlenen “Meslek Yüksekokullarında Çeviri Eğitimi Çalıştayı” verilerinden faydalanılacaktır. Buna ek olarak, çalışma kapsamına dahil edilen üniversitelerin güncel müfredatları da incelenecektir. Çalışma sonunda önlisans

¹ Çevirmen (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı, Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2010.

düzeyinde çeviri eğitimi veren programlar için müfredat önerisinde bulunulup, bu programlar arasında iletişimi sağlamak amacıyla ortak bir altyapı planlaması yapılacaktır. Böylelikle, önlisans programlarında karşılaşılan sorunların çözümü için önemli bir adım atılmış olacaktır. Programların müfredat incelemesi yapılmadan önce, çevirmen ve çevirmenlik mesleği ile ilgili bilgi verilip çalışmanın kuramsal çerçevesi çizilecektir.

Çevirmenlik Ne Demektir?

Çevirmenlik mesleği tarih boyunca çok farklı şekillerde tanımlanmış olmasına rağmen, açıklamaların genellikle iki kutupta yoğunlaştığını görmekteyiz. Bunlardan biri geleneksel bakış açısına göre çevirmenlik olarak adlandırılabilirken, diğerine de modern bakış açısına göre çevirmenlik demek mümkün olacaktır. Geleneksel anlayışa göre, çevirmenlik “farklı diller arasında aracılık yapan kişilerin” icra ettiği bir meslektir. Bu kişiler, yazılı metinleri çeviren mütercim ve sözlü metinler bir dilden başka dile aktaran tercümanlardır. Mütercimin çalışma alanı “çeşitli özel alanlarla ilgili metinlerin”, “ticari yazışmaların”, “yazınsal metinlerin” ya da “yabancı dilde yapılmış radyo, televizyon, telsiz yayınlarının” bir dilden başka bir dile çevrilmesini kapsamaktayken, tercüman “uluslararası görüşmelerde tercümanlık etmek”, “hukuki ve idari konularda tercümanlık etmek” gibi işlerden sorumludur (Ammann, 2008:15). Diğer taraftan tercümanlık kendi içerisinde çeşitli alt alanlara da ayrılmaktadır. Eşzamanlı/simültane çeviride tercüman konuşmacının konuşmasını kulaklık üzerinden takip eder ve başka bir dile aktarır; fısıltı çevirisinde tercüman konuşmacının yanında oturup, çeviriyi konuşmacının kulağına fısıldar; ardıl çeviri de konuşmacının konuşması bittikten sonra çevirmen devreye girip, çeviriyi gerçekleştirir (ibid.). Bütün bu çeviri alanlarında çevirmen sadece bir dilden diğerine aktarım işini gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Ancak günümüzde bu tanımlamaların geçersiz olduğunu anlamak hiç de zor değildir. Ammann’ın da belirttiği gibi, çeviri faaliyeti “farklı diller arasında aracılık yapmak” şeklinde özetlenebilecek bir eylem değildir (2008:17). Son dönemde geliştirilen çağdaş çeviri kuramları da bu değişimi dikkate almakta, çevirmen ve çevirmenlik mesleğini kültürlerarası iletişim bağlamında ele alıp, disiplinler arası incelemeye tabi tutmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle, çeviri eylemi metinler arası değil, kültürlerarası bir aktarım olarak tanımlanmaya başlanmış, çevirmen de bu sürecin en önemli aracısı, uzman kişi haline gelmiştir. Uzman olan çevirmen, çevirinin gerçekleştiği koşulları da göz önünde bulundurarak, çevirinin amacının gerçekleşmesinden sorumlu tutulur (ibid.).

Yukarıda belirtilen nedenlerden ötürü, Ulusal Meslek Standardı’nın çevirmenlik tanımı esas alınacaktır. Ulusal Meslek Standardına göre çevirmen ve sorumlu olduğu işler şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Çevirmen (Seviye 6), ilgili yasal süreçler, kalite normları ve hizmet prosedürleri çerçevesinde; çeviri süreçlerinin iş organizasyonunu ve hazırlık faaliyetlerini gerçekleştiren, sözlü ve/veya yazılı çeviri faaliyetlerini yürüten ve bireysel mesleki gelişimini sağlayan nitelikli kişidir. Çevirmen (Seviye 6), yazılı çeviri hizmetlerinin sunulduğu durumlarda; bir dildeki çeşitli nitelikte belgeler, fikir ve sanat eserleri, çeşitli medya ve çoklu

ortam materyalleri içeriğinin, diğer bir erek (hedef) dile aktarılması ve yerelleştirilmesi çalışmalarının yürütür. Sözlü çeviri hizmetleri hizmetlerinin sunulduğu durumlarda; farklı dilden katılımcıların bulunduğu toplantı, konferans gibi ortamlarda, bu katılımcılar arasında, bir dildeki sözlü iletilerin ardıl veya simultane olarak diğer bir erek dile aktarılmasına yönelik faaliyetleri içerir. Çevirmen (Seviye 6), üstlendiği çeviri süreçlerinin operasyonel ve idari yönetiminden sorumludur. Bu kapsamda işin niteliğine göre zaman zaman aktif bir ekip çalışması yürütür”.(s.7)

Görüldüğü gibi, çevirmen bir dilden başka bir dile dilsel aktarım gerçekleştirme dışında, çeviri sürecini yönetme, çeviriye başlamadan önce hazırlık yapma gibi sorumluluklara sahiptir. Çevirmen gerekli durumlarda diğer kişilerle işbirliği içerisinde çalışan uzman kişi olarak tanımlanmıştır. Çevirmenin, İSG ve çevre koruma önlemleri alma gibi metin dışı sorumlulukları da vardır. Ayrıca geleneksel anlayışta yapılan çevirmen-tercüman ayrımının Meslek Standard’ında ortadan kalktığını görmekteyiz.

Çeviri Eğitiminin Önkoşulları

Çevirmenlik mesleği ile ilgili yüzyıllarca etkisini devam ettiren geleneksel yaklaşımın terk edilmesiyle birlikte çeviri eğitimi konusunda da algılar değişmiştir. Eskiden çevirmenlik eğitimi dil eğitimi ile karıştırılmakta ya da dil eğitimine eşdeğer sayılmaktaydı (Ammann, 2008: 22). Ancak, çeviri eğitimi sadece bir dil eğitiminden ibaret sayılamaz. Sakine Eruz’a göre çeviri yapabilmenin önkoşulu “çeviri edincidir” (2008: 212). Eruz bu edincin oluşmasında kültür donanımının önemli bir payı vardır. Kültür donanımı çevirmenin genel kültürü ile meslekte edindiği kültürü içermektedir (2008: 212-213). Benzer şekilde çeviri eğitimi sadece “çeviri yapma” edinimini kazanmak olarak da algılanmamalıdır. Bu konuda Hönig çeviri eğitimi “çeviri, çeviri yapılarak öğrenilmez, pratik değeri olan çeviri, yöntemsel bilginin uygulanmasıyla öğrenilir. Böylelikle eğitim kurumlarına, pratik değeri olan bir yöntem geliştirme görevi düşmektedir” biçiminde gerekçelendirmektedir (1992: 69),

Eğitim programının çeviri mesleğinin gerekliliklerine göre düzenlenmesi gerekmektedir. Çevirmen mesleğini yaparken dille uğraşmaktan fazlasını yerine getirmek zorundadır. Çeviriye dair böyle bir algı ya da yaklaşımının son zamanlarda ortaya atılan işlevsel, çağdaş çeviri kuramlarına dayandığını söylemek yanlış olmayacaktır. İşlevsel kuramlara göre “çeviri bir eylem türü” olarak tanımlanmaktadır. Bu eylem türünde çevirmenin çeviri edinci için gerekli olan gerekli arka plan bilgiye sahip olması gerekmektedir (Eruz, 2008: 55). Bunun için de çevirmen adaylarının hem kendi kültürlerine hem de yabancı kültürlerle ilgi duymaları ve duyarlılıkla yaklaşımları çeviri eğitiminde önemli bir etkidir. Turgay Kurultay, çağdaş çeviri yaklaşımlarına göre çeviri eğitiminin önkoşullarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Çeviri eğitimi bir dil eğitimi olmamalıdır,
- Çeviri eğitimine gelen öğrenci en az iki farklı dili yazılı ve sözlü olarak iyi bilmeli ve en az iki farklı kültür ortamını içselleştirecek altyapıya sahip olmalıdır,

- Çevirmen adayının donanımı onun bir çevirmen olarak yetişmesini olanaklı kılmalıdır (1997: 23-30).

Görüldüğü gibi, çevirmen adaylarının iki dilde ileri düzeyde olmasının yanı sıra, kültürel anlamda da donanımlı olmaları gerekmektedir. İki yıllık çevirmenlik programlarına kabul edilen öğrencilerin dil çıkışlı olmadıklarını göz önünde bulundurursak, alan eğitimine başlamadan önce okudukları İngilizce hazırlık sınıflarının bu dil becerisini yeterince geliştiremediğini görmek hiç de zor olmayacaktır. Benzer şekilde çevirmen adaylarının arzulanan kültür edincini kazanmaları için müfredatların yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Kültür edinci, kişinin hem kendi kültürünü hem de yabancı kültürü tüm özellikleriyle bilmesi anlamına gelmektedir. Ancak bu şekilde çevirmen adayları kendilerini içinde buldukları kültürden soyutlar, yabancı kültürün bütün özelliklerini kavrar ve bu özellikleri kendi kültürüyle kıyaslar. Daha sonra da gözlemlediklerini belli bir durumda uygular (Ammann, 2008: 72). Eruz, kültür edinci, dil edinci, metin edinci dışında çevirmenin uzmanlık bilgisine de sahip olması gerektiğini vurgulamıştır (2008: 220)

Çeviri eğitiminin diğer önemli bir önkoşulu da çevirmenin metin üretebilme ve çözümleyebilme yeteneğine sahip olmasıdır. Metin edinci olarak adlandırılan bu süreçte çevirmenin hem yabancı bir kültürde hem de kendi kültüründe “metinleri alımlaması” ve “metin üretmesi” beklenmektedir (Ammann, 2008: 78). Metin alımlaması, kişinin metni nasıl okuduğu, yorumladığı ve sonuç olarak nasıl anladığına dair süreçleri içermektedir. Metin üretme ise, kişinin artık uygulama kısmına geçtiğini göstermektedir. Metin üreticilerinin iyi bir dil ve kültür edincinin yanı sıra, yeterli düzede yaratıcılık yetisine de sahip olması gerekmektedir. Bunlara ek olarak, Çeviri Derneği, “2 Yıllık Çevirmenlik Eğitimi Bağlamında Çeviri Derneği Görüşü”² adlı raporda, iki yıllık programların özel alanlarda alt uzmanlaşmalara dönük eğitim programlarıyla sektörün ara eleman ihtiyacını karşılayabileceği belirtilmiştir. Bu amaçla, dil edincini, çeviri edincini, özel alan bilgisini geliştirecek derslerin programları dahil edilmesi önerilmiştir.

Çalışmanın geri kalan bölümünde çevirmenlik alanında iki yıllık eğitim veren belirli üniversitelerin müfredatları ve uyguladıkları yöntemler mesleğin genel önkoşullarına uygunluğu açısından değerlendirilecektir.

Müfredatların Değerlendirilmesi

Müfredat ve uygulanan yöntemlerle ilgili değerlendirme yapılırken okul seçimi konusunda 30 Mayıs 2014 yılında Gelişim Üniversitesi’nde düzenlenen Çeviri Eğitimi Çalıştayı temel alınmıştır. 2016 verilerine göre Türkiye genelinde Uygulamalı İngilizce ve Çevirmenlik adı altında toplam 25 bölüm açılmıştır. Bunlardan dokuz tanesi devlet, on altı tanesi vakıf üniversitesidir. Çalıştay öncesi ulus genelinde tüm önlisans çevirmenlik programlarına, meslek örgütlerine, çeviri derneklerine çağrıda bulunulmuş, ancak çalıştaya sadece ikisi devlet, dördü vakıf olmak üzere toplamda altı üniversite katılmıştı. Müfredat ve izlenen yöntemlerin ayrıntılı açıklamasını yapmadan önce çalışma kapsamına alınan Çaycuma Meslek Yüksekokulu, Plato Meslek Yüksekokulu, İstanbul Aydın Üniversitesi Meslek

² 2013 yılında, Turgay Kurultay, Dilek Yazıcı ve Aymil Doğan tarafından hazırlanmıştır.

Yüksekokulu, Karabük Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, Kavram Meslek Yüksekokulu, Nişantaşı Üniversitesi Meslek Yüksekokulları müfredatlarındaki dersler aşağıdaki tabloda verilmiştir. İncelemeye ölçüt olarak çeviri eğitiminin yukarıda bahsedilen “dil edinci”, “kültür edinci” ve “metin edinci” bileşenleri alınmış ve her bir okulun uyguladığı ders izlenceleri içeriksel açıdan değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Ekler kısmına eklenen Tablo 1’i incelediğimizde, altı meslek yüksekokuluna ait müfredatların bazı temel dersler dışında birbirlerinden oldukça farklı olduğunu görmekteyiz. Çeviri eğitimi müfredatında bu kadar fazla çeşitliliğin gözlenmesi, önlisans düzeyinde verilen eğitimde belli bir standartlaşmanın olmadığına işaret etmektedir. Sonuç olarak, farklı programlardan mezun olan çevirmen adayları piyasaya girdiklerinde farklı sorunlarla karşılaşacaklardır. Müfredatlardaki bu farklılık aynı zamanda programı hazırlayanların hem birbirleriyle hem de piyasa ile işbirliği yapmadıklarını göstermektedir. Tabloda da görüldüğü gibi, ortak dersler çoğunlukla dil becerileri ve temel çeviri dersleri alanında yoğunlaşırken, özel alan bilgisi ve diğer mesleki derslerin farklı programlarda farklı şekilde uygulandığı görülmektedir. İncelenen altı müfredatta da derslerin temel olarak dil becerisini geliştirmeye odaklı olduğu açıktır. Programda yer alan Söylem Çözümlemesi, İngilizce Kullanımı ve Biçem, Karşılaştırmalı Dilbilgisi, Konuşma Becerisi gibi dersler öğrencilerin yabancı dile bilgilerini geliştirmeye yönelik derslerdir. Altı müfredatın da ayrılmaz parçaları olan bu dersler, Meslek Standardı’nın C.1 maddesinde yer alan “metnin çeviriye yönelik değerlendirmesini yapma”, dil kullanımı açısından metni sözcük, terim, cümle ve söylem düzeyinde inceleme ve “kullanılan dil düzeyine ilişkin yetersizliklerin, metinsellik ölçütlerine göre değerlendirmesi” gibi ölçütlerin yerine getirilmesi konusunda fayda sağlayacaktır (s. 13). Diğer bir deyişle, bu dersler kaynak metin çözümlemesi açısından önem arz etmektedir. Bunlara ek olarak, müfredatların çoğunda yer alan Bilgisayar Becerileri ve Araştırma Yöntem ve Teknikleri dersleri de çevirmen adaylarının çeviri amaçlı araştırma yapmaları açısından gereklidir. Çevirmen adaylarının çeviriye başlamadan önce “kaynak içeriğin ait olduğu alana, arka plan bilgilerine ve terimceye ilişkin ihtiyacını” bu derslerde edinmiş olduğu etkin araştırma yöntem ve becerileri sayesinde giderebilir. Kültür edinci ile ilgili beş üniversitenin de duyarlı olduğunu ve müfredatlarına Toplum ve Kültür ya da Dil ve Kültür adı altında ders eklediği görülmektedir. Özetle, çalışma kapsamına alınan programların çevirmen adaylarına kültür ve dil edinci kazandırma konusunda hassas davrandıklarını söylemek mümkündür. Ancak unutulmaması gereken önemli bir nokta da bu programlara kabul edilen öğrencilerin dil sınavı ile seçilmemiş öğrenciler olduğu gerçeğidir. İki yıllık çeviri eğitiminden önce bir yıl İngilizce hazırlık eğitimi alan öğrencilerin gerekli dil ve kültür edincini kazanma açısından çoğunlukla yetersiz kaldıkları gözlemlenmektedir. Çalışmaya katılan öğretim görevlilerinin de belirttiği üzere, programlarda yüzde yüz İngilizce eğitim vermek mümkün olmamaktadır. Hatta üniversitelerden birinde eğitim dilinin Türkçe olduğu da belirtilmiştir. Bu sorunun nedenlerinden biri olarak da Uygulamalı İngilizce & Çevirmenlik programlarının Hazırlık birimleriyle koordineli çalışmaması gösterilebilir. Ayrıca çevirmenlik programı okuyacak öğrenciler genellikle yeterli dil becerisini kazanmadan birinci sınıfa başlamaktadır. Durum böyle olunca da müfredata dahil edilen dersler de işlevsiz hale gelmektedir. Bu nedenle, öncelikle programa kabul edilme şartlarının

değiştirilmesi, daha sonra da bu programların hazırlık bölümleri ile işbirliği içinde çalışmalarını sağlanmalıdır.

İkinci önemli sorun, müfredatlardaki spesifik alanlara yönelik çevirmenlik becerilerini geliştirecek derslerin her programda mevcut olmamasıdır. Müfredatların çoğunda Ticari Çeviri, Edebi Çeviri, Medya Çevirisi, Teknik Çeviri ve Altyazı Çeviri derslerinin yer aldığını görmek mümkündür. Ancak bazı programlarda bu dersler sadece bir dönem verilirken bazılarında iki dönem verilmektedir. Piyasanın büyük bir bölümünü oluşturan bu özel alan çevirilerinin bir dönem verilecek eğitim ile yeterli düzeyde çıktı sağlayamayacağı ortadadır. Meslek Standardı'nda da belirtildiği gibi, çevirmenin sadece ilgili alanda çeviri yapması değil, aynı zamanda “çeviri işinin ait olduğu özel alanla ilgili bir uzman ile erek metnin terimsel ve dilsel açıdan kontrolü” gibi farklı işleri de yerine getirmesi beklenir (s.16). Bu nedenle, çevirmen adaylarına ilgili alan bilgisine dair ek dersler de sunulmalıdır. Ele alınan müfredatlarda yan dal eğitimi düzeyinde sadece bir üniversitede Hukukun Temelleri adında bir ders mevcuttur. Program müfredatı hazırlayanların bu konuya önem verip, özel alanlarda alt uzmanlaşmalara dönük dersleri uygulamaları gerekmektedir. Ayrıca son zamanlarda çeviri sektörünün çok önemli bir parçasını oluşturan bilgisayar destekli çeviri alanına yönelik sadece iki programda ders konulduğunu görmekteyiz. Bunun arkasında yatan en büyük neden programlarda yeterli düzeyde laboratuvar şartlarının olmamasıdır. Öğrencilerin çoğu sözlü çeviri derslerini sınıf ortamında gerçekleştirmekte ve yeterli verimi alamamakta, “çeviri belleği oluşturma ya da yönetme bilgi ve becerisini” kazanamamaktadırlar (s.20). Benzer şekilde, kendine özgü yeterlilik standartlarını belirlemiş olan İşaret Çevirmenliği'ne de programların önem vermediği açıktır. Diğer bir sorun da programlardaki seçmeli ders azlığı olarak gösterilebilir. Özellikle üniversitelerden birinde seçmeli olarak herhangi bir ders okutulmamaktadır. Öte yandan, kuram derslerinin müfredatlarda uygulama derslerinden sonra yer aldığı ve öğrencilerin gerekli düşünsel altyapıyı sağlamadan çeviri uygulamalarına giriştikleri de sorun yaratmaktadır.

Yukarıda belirtilen sorunlar genellikle çevirmenin dil ve kültür edinci, bilgi teknolojilerini kullanma becerileri ile ilgili eksiklikler üzerine yoğunlaşmıştır. Programların büyük bir çoğunluğunun göz ardı ettiği, ancak Meslek Standardı'nda önemli bir yer kaplayan diğer konu ise çevirmeni piyasaya hazırlayacak becerilerle ilgilidir. Çevirmenden “çeviri hizmeti ile ilgili kalite faaliyetlerini yürütme”, “mesleki gelişim faaliyetlerinde bulunma”, “İSG ve çevre koruma ile ilgili önlemleri alma”, “iş organizasyonu yapma”, “çalışma ortamı ve koşullarını hazırlama” vb. becerileri kazanması beklenmektedir (s.10-18). Ancak incelenen müfredatlarda bu konuya sadece iki üniversitenin önem verdiğini ve çeviri sürecinin yönetilmesine dair “temel işletme”, “çevre koruma”, “çalışma ve sosyal güvenlik hukuku” gibi dersleri dahil ettiğini görmekteyiz. Diğer müfredatların öğrencileri piyasanın gerekliliklerinden soyutlayarak yetiştirdiği ve bu yüzden de mezun olan çevirmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun mesleğe dair bilgisi olmadığı gözlemlenmektedir. Bu sorunları ortadan kaldırmak için iki yıllık programların da piyasa ile işbirliği içinde çalışmalarını yürütmeleri beklenmektedir.

Sonuç

Yapılan gözlemler ve araştırmalar sonucunda, önlisans çeviri eğitimi veren kurumların müfredatlarında belli bir standardın izlenmediği ve Meslek Standardı'nın çeşitli maddelerinin dikkate alınmadığı görölmüştür. Programda uygulanan yöntem ve tekniklerde de yetersizliklerin olduğu ortaya çıkarılmış ve bunları en aza indirmek için önlisans eğitimi veren kurumlara, meslek örgütü ve derneklere çağrıda bulunulmuştur. 2014 yılında Gelişim Üniversitesi Uygulamalı İngilizce & Çevirmenlik bölümü tarafından düzenlenen çalışmaya önemli oranda katılım gerçekteşmesine rağmen, sorunların tamamıyla ortadan kaldırılması için özellikle işbirliğinin artırılması gerekmektedir. Öncelikle, dil eğitimi ile mesleki eğitim arasında kalan müfredatların yeniden düzenlenmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Yeni düzenlenecek müfredatla dil eksenli değil uzmanlık eksenli bir çeviri eğitimi planlanmalıdır. Ancak bu şekilde önlisans programları çevirinin faaliyet alanı içerisindeki kurum ya da kuruluşların ara eleman ihtiyacını gidermiş olacaktır.

Ekler

Tablo 1: Derslerin program müfredatlarına dahil edilme sıklığı

Dersin Adı	Görülme Sıklığı
Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi	6
Türk Dili	6
Bilgisayar Becerileri	5
İletişim ve Öğrenme Becerileri	4
Karşılaştırmalı Dilbilgisi	5
Çeviriye Giriş	5
İngilizce Kullanımı & Biçem Bilgisi	4
Temel Sözlü Çeviri Becerileri	6
Etimoloji	2
İleri Okuma	1
İkinci Yabancı Dil (seçmeli)	1
Yazılı Çeviri	4
Medya Çevirisi	5
Staj	4
Çağdaş Türk Edebiyatı	1
Söylem Analizi	4
Sosyal Bilimler Metinleri Çevirisi	5
Toplum ve Kültür	2
Altyazı Çevirisi	5
Çeviri Kuramı	5
Ticari Çeviri	5
Teknik Çeviri	5
Bilimsel Çeviri	1
Araştırma Yöntem ve Teknikleri	3
Bilgisayar Destekli Çeviri	2
Değerler Eğitimi	1
Yazın Çevirisi	6
İleri İngilizce	2
Çeviri Amaçlı Okuma	4
Çağdaş İngiliz Edebiyatı	3
Konuşma Becerisi	4
Dil ve Kültür	3
İşe Yerleştirme	1
Sosyal Sorumluluk	2
Ardıl çeviri	2
Çeviri Projesi	5
Girişimcilik	2
Kelime ve Kompozisyon	2
Yabancı Dil	1
Mesleki Çeviri	2
Fen ve Teknoloji Çevirileri	2
Meslek Etiği	2
Çevre Koruma	1
Özel Amaçlı Çeviriler	1
Avrupa Birliği Çalışmaları ve Çeviri	1
Hukuk Çevirisi	1
Akademik Sosyal Oryantasyon	1
Temel İşletme	1
Örgütsel Davranış	1
İşaret Dili	1
Hukukun Temelleri	1
Dilbilim	1
Kalite Yönetim Sistemleri	1
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuku	1

Tablo 2: Dil Edinci ile İlgili Dersler

Dersin Adı	Görülme Sıklığı
İngilizce Kullanımı & Biçem Bilgisi	4
Türk Dili	6
Karşılaştırmalı Dilbilgisi	5
İkinci Yabancı Dil (Seçmeli)	1
İleri İngilizce	2
Yabancı Dil	1
Dilbilim	1
Etimoloji	1
İleri Okuma	1
Konuşma Becerisi	3
İletişim ve Öğrenme Becerileri	4

Tablo 3: Kültür Edinci ile İlgili Dersler

Dersin Adı	Görülme Sıklığı
Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi	1
Çağdaş Türk Edebiyatı	1
Toplum ve Kültür	2
Değerler Eğitimi	1
Çağdaş İngiliz Edebiyatı	3
Dil ve Kültür	3

Tablo 4: Metin Edinci ile İlgili Dersler

Dersin Adı	Görülme Sıklığı
Söylem Analizi	4
Çeviri Amaçlı Okuma	4
Kelime ve Kompozisyon	2

Tablo 5: Özel Alan Bilgisi ile İlgili Dersler

Dersin Adı	Görülme Sıklığı
Bilgisayar Becerileri	5
Çeviriye Giriş	5
Temel Sözlü Çeviri Becerileri	6
Yazılı Çeviri	4
Medya Çevirisi	5
Staj	4
Sosyal Bilimler Metinleri Çevirisi	5
Altyazı Çevirisi	5
Çeviri Kuramı	5
Ticari Çeviri	5
Teknik Çeviri	5
Bilimsel Çeviri	1
Araştırma Yöntem ve Teknikleri	3
Bilgisayar Destekli Çeviri	2
Yazın Çevirisi	6
Ardıl Çeviri	2
Hukuk Çevirisi	1
Özel Amaçlı Çeviriler	1
Mesleki Çeviri	2
Fen ve Teknoloji Çevirileri	2
İşaret Dili	1

Kaynakça

Ammann, M. (2008). Akademik çeviri eğitimine giriş. İstanbul: Multilingual.

Atayman, V. (1997). Kültür politikaları açısından çeviri eğitimi ya da çeviri eğitiminde kültürel birikim sorunu. T. Kurultay/ İ. Birkandan (Ed.), Forum: Türkiye’de çeviri eğitimi. Nereden nereye (ss. 13-22). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Eruz, S. (2008). Akademik çeviri eğitimi. İstanbul: Multilingual.

Hönig, H. (1992). Çeviri, çeviri yapılarak öğrenilmez. çeviride bir ön eğitimin gerekliliğini savunma. (Çev. T. Kurultay). *Metis Çeviri*, 19, 65-76.

Wilss, W. (1992). Übersetzungsfertigkeit. Annaeherungen an einen komplexen übersetzungspraktischen Begriff. Tübingen: Gunter Narr Verlag.

Yazıcı, M. (2012). “Türkiye’de çeviri eğitimi üzerine”. *Çeviribilim*, 8, İstanbul: Doğu Kitapevi.